

ASPECTE METODICE ALE UMANIZĂRII APRECIERII PEDAGOGICE ÎN INSTRUIREA MUZICALĂ

BRÎNZĂREI Iuliana, GALENKO Marina

MOZÎRI, BELARUSI

PETCU Galina

BĂLȚI, MOLDOVA

METHODICAL ASPECTS OF HUMANE PEDAGOGIC APPRECIATION OF MUSIC EDUCATION

В статье рассматриваются методические подходы, аспекты «очеловечивания» педагогической оценки, способы сближения её с внутренним миром ребёнка, духовными запросами его личности.

Выделены наиболее распространённые взгляды педагогов-музыкантов на проблему оценивания.

Сделанный авторами анализ, описанный опыт и обобщения по педагогической оценке в музыкальном обучении представляют интерес для специалистов по музыкальному образованию.

Știința și practica pedagogică demonstrează că procesul instruirii (atât muzicale, cât și nemuzicale) poate fi realizat cu succes numai în cazul obținerii de către pedagog a informației despre dezvoltarea elevilor, eficacitatea metodelor utilizate în instruire. Aceasta semnifică că în cazul unei conexiuni inverse permanente, în baza căreia se proiectează activitatea de predare-învățare, se introduc corectările necesare în procesul de învățământ, se consolidează succesele obținute. Acțiunea orientată spre obținerea conexiunii inverse în instruire și concluzia în formă verbală sau apreciativă se definește ca apreciere pedagogică.

O reprezentare clară despre locul și destinația aprecierii pedagogice în procesul de învățământ încă nu este o garanție a eficacității utilizării ei. Sistemul de apreciere existent la momentul actual, conform căruia aprecierea are loc după un standard unic, fără a ține cont de particularitățile muzicale individuale și interesele elevilor, este în contradicție cu ideile umanizării școlii de cultură generală.

Noi am făcut o încercare de a examina tratările metodice, aspectele de "umanizare" a aprecierii pedagogice, mijloacele de apropiere de lumea interioară a copilului, necesitățile spirituale ale personalității.

Elucidarea oricărei întrebări nu va fi deplină dacă nu ne vom adresa la istoria ei. Analizând părerile muzicanților, interpreților și pedagogilor experimentați la problema aprecierii, vom determina cele mai semnificative opinii despre metodele și mijloacele de umanizare din punctul de vedere al actualității, vom evidenția căile gândirii creative în baza căreia poate fi

realizată o apreciere cu adevărat umanistă în instruirea muzicală. Vom apela la diverse tehnologii și tratări metodice existente în instruirea muzicală.

Unii pedagogi sunt de părerea că aprecierea trebuie făcută numai după audierea integră a operei muzicale sau a celei mai mari părți a ei. Audierea piesei muzicale în întregime se promovează cu scopul dezvoltării artistismului elevului, pregătirii lui pentru prezentarea scenică. Această metodă de lucru prezintă valoare educativă: nici un pianist începător nu se va prezenta în clasă cu tema nepregătită, știind că va trebui să execute opera muzicală integră. Aprecierea se efectuează în câteva etape. În primul rând, se discută întrebările generale ale interpretării (stilul operei muzicale, caracterul și forma ei), apoi detaliile mai amănunțit (particularitățile, liniile melodice, armonia, ritmica, factura sunetului, pedalizarea). Însă în cantitatea mare a obiectivelor acestei aprecieri depistăm și unele neajunsuri. Pedagogul trebuie să ofere numai atât cât omul e capabil să perceapă. De aceea lecția nu poate avea un conținut mai bogat decât aceasta e posibil pentru atenția și activitățile independente pe parcursul perioadei între lecții.

E necesar să fim foarte tacticoși cu orice elev, fără a lua în considerație nivelul de pregătire și dezvoltare la care se află el. Nota poate fi pozitivă sau încurajatoare. Deseori aprecierea standardă "e destul de drăguț" mai apoi, în procesul interpretării nu se adevărește.

Aprecierea e necesar să fie însoțită de repetarea obligatorie a unor secvențe a operei muzicale, corectând unele neexactități în cadrul aceleiași lecții.

Pedagogul trebuie să tindă nu numai spre reproducerea simplă a indicațiilor lui, dar și spre înțelegerea și acceptarea lor. Pentru realizarea acestui scop am putea să ne adresăm după ajutor și susținere la alți elevi, prezenți, de obicei, în clasă.

E necesar întotdeauna să pătrundem în lumea internă a elevului, deoarece numai în cazul când există o coeziune spirituală e posibilă o colaborare adevărată între student și profesor. E de dorit să stimulăm maximal inițiativa creativă a tinerilor pianiști în tratarea operelor muzicale, să apreciem orice idee de sine stătătoare a elevului, chiar dacă ea nu este corectă, deoarece e important însăși faptul manifestării creativității.

Vom aprecia nu numai abilitățile de pianist a studenților, dar și nivelul lor de dezvoltare generală și muzicală, ținând cont de faptul că profesorul de pian este, în primul rând, profesor de muzică. Aprecierea multiaspectuală oferă posibilitatea de a găsi activitatea corespunzătoare pentru fiecare student în baza capacităților creative și aptitudinilor lui. O notă concretă și exactă va orienta munca studentului în direcția dorită, ceea ce va exclude în viitor reînvățarea.

Aprecierea foarte înaltă, de regulă, va fi utilizată rar. În cele mai multe cazuri se va utiliza apreciativul "satisfăcător" cu diferite nuanțe.

Pedagogul va manifesta un interes viu față de investigațiile tinerilor și pe bună dreptate va evidenția chir și manifestările neînsemnate.

O importanță deosebită vom acorda autocontrolului și autoaprecierii ca factor necesar în atingerea obiectivelor înaintate și perfecționării permanente. În acest caz vom depista în timpul lecției în ce măsură interpretarea corespunde modelului sonor imaginativ. Studentul, de regulă, nu este absolut satisfăcut de sine, deoarece modelul imaginativ se prezintă ca ideal, spre care tindem și de care ne apropiem permanent.

O valoare deosebită o are educația atitudinii corecte a studenților față de notele de examinare. Momentul principal pentru profesor și student este interpretarea muzicală, profunzimea pătrunderii în chipul artistic.

În timpul lucrului asupra operei muzicale nota nu mai prezintă interes. Nimănui nu-i vine ideea să pună întrebarea: "Ce notă am primit?". În schimb în permanență apare întrebarea: "Cum am interpretat?", se simte că elevii așteaptă răspunsul cu nerăbdare. Această metodă de apreciere educă la student autocritica, atât de necesară fiecărui muzicant, stima față de pedagogul-profesionist, tendința de a evita în viitor neajunsurile indicate de profesor. Iar faptul prin ce notă a fost apreciat studentul este prerogativa secției de studii și decanatului.

Elevii începători vor fi apreciați mai puțin strict decât studenții. Vom ține cont de particularitățile psihologice de vârstă, de aceea funcția principală a aprecierii muzicanților începători se va manifesta în educația dragostei față de muzică. Aprecierea pedagogului în acest caz va fi întotdeauna binevoitoare, intuitivă, iar uneori și în formă umoristică.

Logica procedurii evaluării concursurilor muzicale se prezintă în felul următor: înainte de audiere e necesar să determinăm direcțiile de apreciere și criteriile determinate din timp după care vor fi evaluate aceste direcții. În acest caz concurenții vor fi ușor comparați după punctajul acumulat. Acest sistem de evaluare este utilizat de mulți pedagogi, dezvoltându-se și completându-se permanent.

În instruirea la pian se aplică frecvent și altă modalitate de apreciere, conform căreia aprecierea elevului se exprimă în formă verbală după audiere sau în procesul interpretării prin intonare, dirijare etc. În aceste situații manifestările emoționale ale pedagogului prezintă prin sine un mijloc puternic de stimulare. Aici e important să apreciem cele mai importante aspecte ale formei operei muzicale, textului, momentele interpretării, fără a evita principalul: imaginea artistică a operei muzicale, tratarea interpretativă și căile de realizare a ei. Este inadmisibilă atât situația în care pedagogul vorbește despre "imagine", "conținut", "idee", "poezie", dar nu tinde să materializeze concret aceste

exprimări prin sunet, frază, tehnică interpretativă, cât și situația când pedagogul vede numai interpretarea muzicală, dar uită de muzică, sensul și legitățile ei.

Orele multor pedagogi nu sunt o simplă îmbinare a observațiilor și interpretării următoare, ele prezintă prin sine o creativitate comună ce se dezvoltă improvizat. Pedagogii buni nu pot repeta una și aceeași observație mai multe lecții la rând, de fiecare dată ei introduc în apreciere ceva nou și tind să realizeze aceasta imediat, la aceeași lecție.

Indicațiile unui pedagog iscusit țin cont de nivelul de dezvoltare a studenților, particularitățile lor psihice, talent, necesități. Cu studenții mai avansați se pot discuta întrebări poetice, cu cei mai puțin pregătiți – despre conținutului operei muzicale în fiecare frază. E important ca fiecare student, în corespundere cu nivelul său de dezvoltare, să înțeleagă opera muzicală în plinătatea ei artistică.

Niciodată nu vom încerca să aducem toți studenții la același nivel, vom stima tratarea individuală a operei muzicale, chiar dacă ea este diferită de cea a profesorului. În acest caz ne vom strădui să nu "limităm" creativitatea de sine stătătoare a elevului.

Instruind diferiți studenți, talentați și obișnuiți, laureați și cei care nu au participat încă la nici un concurs muzical, nu vom acorda o atenția mai mare unora sau altora. Trebuie să tindem să apreciem fiecare student în dependență de succesele lui, să găsim la fiecare momentul pozitiv pe care trebuie să ne sprijinim în viitor.

La un pedagog bun lecțiile individuale nu sunt pur individuale. În clasă asistă mai mulți elevi, ceea ce impune o responsabilitate mai mare din partea interpretului. În acest caz observațiile sunt adresate tuturor și necesită din partea lor un activism permanent. Analiza interpretării poate fi însoțită de interpretarea profesorului, ceea ce va stimula creativitatea celor prezenți.

Un obiectiv primordial al pedagogului este dezvoltarea la tinerii muzicanți a independenței în metodele de lucru și autoapreciere. La propunerea unei însărcinări nu vom indica întotdeauna mijloacele de atingere a ei. Unii pedagogi sunt categoric împotriva însușirii operei muzicale până la sfârșit sub conducerea nemijlocită a pedagogului, deoarece aceasta limitează inițiativa elevului.

Idei interesante exprimă unii pedagogi despre sistemul de apreciere la concursurile muzicale. Ei propun metoda proprie de apreciere prin intermediul unei discuții simple între membrii comisiei. Fiind convinși că aprecierea adecvată a concursanților poate fi realizată numai de "public", se propune ca ascultătorii să fie incluși în discuțiile cu privire la interpreți cu drept la vot. În realitate, aceasta se realizează în felul următor: fiecare audient

împreună cu biletul primește o fișă de apreciere pe care el înscrie aprecierea lui proprie în orice formă.

Idei de valoare la problema aprecierii pedagogice există și în experiența specialiștilor de muzică a școlii de cultură medie generală. Unii din ei consideră că e important să variem formele de apreciere a activității muzicale în așa mod, ca elevii să fie apreciați multilateral, din punct de vedere al unității cunoștințelor, priceperilor, deprinderilor și culturii muzicale în ansamblu. Ei supun criticii aprecierea, tipică pentru multe școli, care se realizează la finele trimestrului și poartă, deseori, un caracter formal, nu oglindește tabloul real al dezvoltării muzicale a elevilor. Acest tip de interogare nu reflectă principalul: în ce măsură s-a dezvoltat dragostea și interesul față de muzică, sentimentele și emoțiile, tendința de a interpreta și audia de sine stătător muzica.

Alți pedagogi sunt ferm convinși de necesitatea aprecierii obiectivul artistic principal al fiecărei opere muzicale și a lecției în ansamblu. Particularitatea specifică a ocupațiilor muzicale ca lecție de artă ne impune să căutăm așa căi de verificare a cunoștințelor elevilor, care nu ar transforma acest proces în formalitate și ar păstra caracterul muzical-estetic al activității.

A treia grupă de pedagogi consideră că nu este rațional să utilizăm formele negative de apreciere care sunt incompatibile cu procesul artei muzicale.

Mulți pedagogi-muzicanți practică pe larg "nota colectivă", care asigură aprecierea nu numai a fiecărui elev concret, dar și a clasei în întregime în rolul de interpret colectiv cu obiective creative comune ("fiecare clasă este un cor", "fiecare clasă este o sală de concerte").

În majoritatea cazurilor specialiștii din domeniul instruirii muzicale exprimă părerea despre aprecierea precaută prin note, considerând că această apreciere trebuie să fixeze numai schimbările calitative în dezvoltarea muzicală a elevilor.

În așa mod, noi am evidențiat cele mai răspândite păreri ale pedagogilor-muzicanți despre problema aprecierii. După părerea noastră, acestea sunt ideile bazate pe selectarea metodelor de instruire muzicală și apreciere a elevilor în conformitate cu specificul artei muzicale, orientarea spre atingerea imaginii creative a operei muzicale, corectitudinea exprimărilor apreciative a pedagogului.

Sprrijinindu-ne pe experiența științifică și pedagogică expusă mai sus, vom delimita noțiunea de "apreciere umanizată" și vom propune unele indicații practice învățătorilor de muzică.

Anchetarea pedagogilor-muzicanți a demonstrat că majoritatea percep notarea ca "binevoitoare", "neindiferentă", cu însoțirea obligatorie a notei de comentariul apreciativ. Aceasta denotă o activitate serioasă, creativă a pedagogilor și, concomitent, o înțelegere simplificată a aprecierii umanizate. Noi

considerăm că este necesar să modificăm conținutul aprecierii pedagogice, mijloacele și metodele ei în aspectul "rezultatul – forma". Deoarece dacă procesul de notare nu va fi umanizat, toate aprecierile spirituale externe ale pedagogului vor fi neefective. Să ne amintim, de exemplu, de interogarea frontală la sfârșitul trimestrului. Nu putem numi umanistă notarea elevilor după răspunsuri fragmentare, cât de binevoitor n-ar fi învățătorul.

Din punctul nostru de vedere, aprecierea este un proces obiectiv, ce tinde spre individualizarea maximală a metodelor și mijloacelor de apreciere, ținând cont de nivelul dezvoltării fiecărui elev și fiecărei clase, procesul, metodele și mijloacele, care în afară de funcția de control, mai au și o încărcătură educativă, cognitivă și dezvoltativă, contribuie la realizarea scopului primordial al educației muzicale – "formarea culturii muzicale a elevilor ca parte componentă a culturii spirituale".

De aceea, paralel cu metodele tradiționale de apreciere, care permit să efectuăm o evaluare intermediară a dezvoltării elevilor, e necesar să observăm permanent cum decurge formarea culturii lor muzicale. Practica evidențiază lacune obiective în activitatea pedagogului în cazul, când este ignorată această cerință.

Umanizarea instruirii este imposibilă fără modificarea unuia din componenții principali, cum ar fi – conexiunea inversă între pedagog și elev sau a aprecierii pedagogice. În condițiile de relații cu muzica ca artă emoțional-imaginativă, notarea nu este identică notei și este prezentă pe tot parcursul lecției în formă de observare permanentă a activității elevului prin replici, expresia feței etc. Această apreciere-observare este deseori însoțită nu de notă, ci de observații, indicații pe parcursul lucrului învățătorului, iar uneori manifestările externe pot lipsi, deoarece scopul ei principal este de a fi un punct de orientare pentru pedagog.

La orice etapă a instruirii muzicale, indiferent de faptul în ce clasă este realizată, întâia sau a opta, e necesar să nu scăpăm din vedere criteriul fundamental al aprecierii – însușirea operei muzicale la nivel accesibil elevului; analiza diverselor însărcinări personale (interpretarea desenului ritmic) din punct de vedere al soluționării obiectivului creativ fundamental.

Știința și practica ne dovedesc, că elevii, mai ales elevii mici, deseori nu înțeleg valoarea notelor, deoarece la această vârstă nu sunt în stare să stabilească corespunderea dintre mărimea notei și propria experiență. În instruirea muzicală situații de așa tip sunt destul de frecvente și în clasele superioare, de aceea mulți pedagogi utilizează părerea apreciativă, care însoțește nota sau o precedă.

Pedagogii inovatori folosesc exprimările apreciative în îmbinare cu elementele artistice și intuitive. Elevului mic, de exemplu, i se spune: "Glasul tău suna ca un clopoțel, care ne-a spus o veste îmbucurătoare", "Uitați-vă la

Victor, el interpretează desenul ritmic al dansului ca un dirijor adevărat".
Aprecierea adolescentului include: "Muzica este analizată minunat: se simte că ea a pătruns adânc în sufletul tău, iar ideea este apropiată înțelegerii vieții de către tine" sau, vorbind despre interpretarea unui cântec patriotic, se menționează bărbăția, încrederea în faptul că forțele pașnice vor birui. Așa tip de interpretare nu va lăsa indiferent nici un ascultător.

Credem că părerile, experiența și concluziile expuse de noi la problema aprecierii pedagogice în instruirea muzicală vor fi interesante și utile pentru specialiștii din domeniul educației muzicale.